

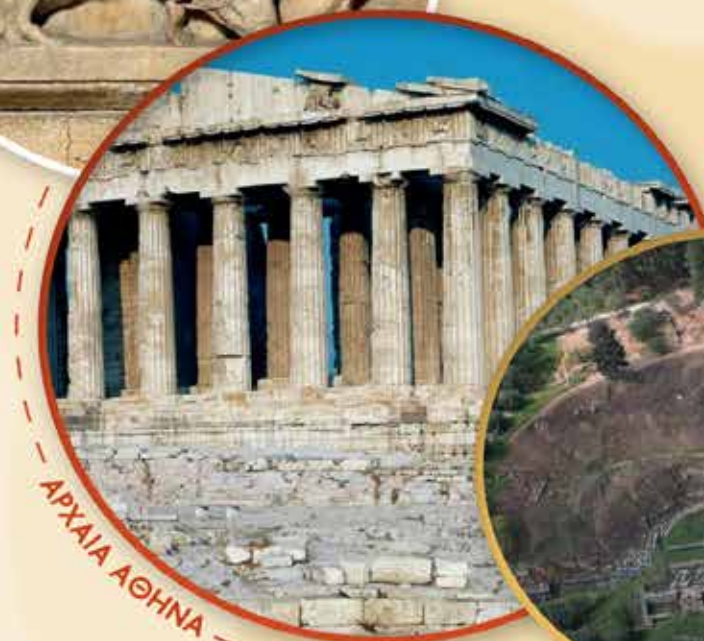
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΑΥΚΑ ΕΛΕΝΗ ΜΠΕΡΓΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΤΑΜΙΑΣ

Ιστορία

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

τετράδιο εργασιών

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ιστορία Δ' Δημοτικού

Τετράδιο εργασιών Μαθητή/-τριας

Στοιχεία ΙΕΠ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ιστορία Δ΄ Δημοτικού

Τετράδιο εργασιών Μαθητή/-τριας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Επιστημονικός υπεύθυνος

Γεώργιος Γιαννακόπουλος, Καθηγητής Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Τμήμα Αρχαιολογίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Συγγραφική Ομάδα

Δήμητρα Καυκά, Δρ Επιστημών της Αγωγής με ειδίκευση στη Διδακτική της Ιστορίας, Ε.Δι.Π., Παιδαγωγικό Τμήμα Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

Ελένη Μπέρχου, ΜΔΕ στα Παιδαγωγικά και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, εκπαιδευτικός ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου, φιλόλογος

Γεώργιος Ποταμιάς, Δρ Διδακτικής της Ιστορίας, Διευθυντής δημόσιου Δημοτικού Σχολείου

Ειδήμων γνωστικού αντικείμενου και κριτικός αναγνώστης

Κωνσταντίνος Δημούλης, Δρ Ιστορίας, εκπαιδευτικός δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Σύμβουλος παρακολούθησης σε παιδαγωγικά θέματα

Κωνσταντίνος Δημούλης, ιστορικός, εκπαιδευτικός δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,

Παιδαγωγική επικύρωση αντικείμενου

Ελένη Μπέρχου

Γενικότερη επικύρωση αντικείμενου

Γεώργιος Μπίκος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης

Συντονισμός ομάδας σχεδιασμού και ανάπτυξης
Συντονισμός και επιμέλεια έκδοσης

Γεώργιος Μπίκος

Επιστημονική υπεύθυνη ψηφιακού εμπλουτισμού

Ελένη Μπέρχου, επικουρούμενη από τον Γεώργιο Ποταμιά

Ψηφιακός εμπλουτισμός

Μάριος-Ραφαήλ Στίνης, Επιστήμονας Πληροφορικής

Γλωσσική-φιλολογική επιμέλεια

Πολυξένη Μοίρα

Σχεδιασμός χαρτών

Αθανασία Σαλονικίδη (ΜΔΕ), Χαρτογράφος

Εικονογράφηση

Κατερίνα Βλαντώνη, Εικαστικός, εικονογράφος, εκπαιδεύτρια

Γραφιστική επιμέλεια και σχεδιασμός εξωφύλλου

Εκδόσεις 24γράμματα

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ:

ΟΜΗΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ:

1. Η κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού. 7
2. Μετακινήσεις πληθυσμών στην Ελλάδα και στις ακτές της Μικράς Ασίας. 8
3. Η επανεμφάνιση της γραφής: Η ομηρική ποίηση, η θρησκεία και η τέχνη των Ελλήνων. 10

ΑΡΧΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ:

4. Η πόλη-κράτος. 12
5. Ο ελληνικός αποικισμός. 14
6. Τα πολιτεύματα στην αρχαϊκή Ελλάδα. 15
7. Σπάρτη: Κοινωνική και πολιτική οργάνωση. 16
8. Σπάρτη: Η ζωή στην πόλη. 17
9. Αθήνα: Η εξέλιξη του πολιτεύματος. 18
10. Αθήνα: Η νομοθεσία του Σόλωνα και οι μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη. 19
11. Η τέχνη της αρχαϊκής περιόδου. 20
12. Τα γράμματα. 21

ΚΛΑΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ:

13. Το περσικό κράτος και οι Έλληνες της Μικράς Ασίας. 22
14. Ο περσικός κίνδυνος-Η Μάχη του Μαραθώνα. 23
15. Η Μάχη των Θερμοπυλών. 24
16. Η Ναυμαχία της Σαλαμίνας. 25
17. Η Μάχη των Πλαταιών, η Ναυμαχία της Μυκάλης και το τέλος των Περσικών Πολέμων. 26

ΧΡΥΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ:

18. Η Αθήνα γίνεται η πιο ισχυρή δύναμη. 27
19. Το πολίτευμα και η κοινωνία της Αθήνας στα χρόνια του Περικλή. 28
20. Η κοινωνία και η ζωή στην αρχαία ελληνική πόλη. 29
21. Ο «Χρυσός Αιώνας» της τέχνης. 31
22. Η Αθήνα γίνεται σχολείο της Ελλάδας. 32

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ-ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ-ΘΗΒΑΪΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ:

23. Αιτίες και αφορμές του πολέμου. 34
24. Οι κυριότερες φάσεις του πολέμου και το τέλος του. 35
25. Η ηγεμονία της Σπάρτης. 37
26. Η ηγεμονία της Θήβας. 38

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ:

27. Η Μακεδονία, μια νέα ελληνική δύναμη. 39
28. Μέγας Αλέξανδρος: Η προσωπικότητα και το έργο του. 40
29. Η εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου. 41

ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ:

30. Η αυτοκρατορία του Μ. Αλεξάνδρου διασπάται. 42
31. Η καθημερινή ζωή στα ελληνιστικά χρόνια. 43
32. Οι τέχνες και τα γράμματα στα ελληνιστικά χρόνια. 44
33. Το ρωμαϊκό κράτος. 45
34. Η Καρχηδόνα συγκρούεται με τη Ρώμη. 46
35. Η υποταγή του ελληνικού κόσμου. 47

...για τα παιδιά:

Πώς εργάζονται οι ιστορικοί και οι αρχαιολόγοι; Τι ιστορίες διηγούνται τα αγγεία και τι σκέφτονται τα αγάλματα; Πώς διασκεδάζουν οι Αρχαίοι; Ποιες είναι οι ασχολίες των παιδιών, τι παιχνίδια παίζουν και πώς περνούν τον ελεύθερό τους χρόνο; Οι δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών θα σε βοηθήσουν να δώσεις απαντήσεις σε αυτά και άλλα ερωτήματα. Απαραίτητα εφόδια: το μολύβι και η γόμα σου, οι ξυλομπογιές σου, το ταλέντο και η φαντασία σου!

...για τους/τις εκπαιδευτικούς:

Οι δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την κρίση και την ευχέρεια των εκπαιδευτικών, συμπληρωματικά ή αντικαθιστώντας κάποιες από τις δραστηριότητες του Βιβλίου Μαθητή/-τριας. Τα σταυρόλεξα, οι ακροστιχίδες, η υπόδυση ρόλων, οι αγώνες επιχειρηματολογίας, τα θέματα για συζήτηση, οι ομαδικές εργασίες και οι παρουσιάσεις φωτίζουν με παιχνιώδη και διασκεδαστικό τρόπο πρόσθετες πτυχές της Ιστορίας.

Μετακινήσεις πληθυσμών στην Ελλάδα και στις ακτές της Μικράς Ασίας

A

Συμβουλευόμαι τον χάρτη με τις μετακινήσεις των ελληνικών φύλων στα Γεωμετρικά χρόνια και συμπληρώνω το διάγραμμα:

	Αφετηρία: ⋮	→	Προορισμός:
	Αφετηρία: ⋮	→	Προορισμός:
	Αφετηρία: ⋮	→	Προορισμός:

B

Χρωματίζω με το αντίστοιχο χρώμα τις περιοχές-αφετηρίες των ελληνικών φύλων. Σχεδιάζω με βέλη την πορεία τους στον ελλαδικό χώρο και τερματίζω στις νέες περιοχές-αποικίες.

Οι μετακινήσεις των ελληνικών φύλων

Γ

Ένας/Μία από εμάς υποδύεται έναν Ίωνα, Δωριέα ή Αιολέα άποικο. Οι υπόλοιποι/-ες, σε ρόλο δημοσιογράφου, του απευθύνουμε ερωτήσεις:

- ▶ Πώς άραγε ταξίδεψε μέχρι τη νέα του κατοικία;
- ▶ Με ποια κριτήρια τη διάλεξε;
- ▶ Τι άλλο θα θέλαμε να ρωτήσουμε έναν/μία άποικο;

Δ

Η τέχνη λέει τη δική της ιστορία: Αρχή ή τέλος;

Γεωμετρικό αγγείο του 8ου αι. π.Χ., Μουσείο Ελευσίνας.
Ελληνικό πλοίο προσεγγίζει σε άγνωστο, ίσως εχθρικό, τόπο.

Τι κι αν το αγγείο μάς διηγείται
μια ιστορία;

- ▶ Εάν η παράσταση του αγγείου είναι η αρχή μιας ιστορίας, τι άραγε συμβαίνει στη συνέχεια;
- ▶ Εάν η παράσταση του αγγείου είναι το τέλος μιας ιστορίας, τι θα μπορούσε να έχει συμβεί πριν;

Επιλέγουμε ένα από τα ερωτήματα, χρησιμοποιούμε τις ιστορικές γνώσεις που αποκομίσαμε από τη μελέτη του κεφαλαίου, αφήνουμε τη φαντασία μας ελεύθερη και γράφουμε μια ιστορία!

Γ

Ας διακοσμήσουμε τον αμφορέα σαν καλλιτέχνης της Γεωμετρικής εποχής!

Στην επιφάνεια των αγγείων της Γεωμετρικής εποχής κυριαρχεί το κεραμιδί χρώμα, ενώ τα σχέδια αποτυπώνονται με μαύρο. Στην αρχή τα αγγεία διακοσμούνται με γεωμετρικά μοτίβα ενώ στην πορεία κάνουν την εμφάνισή τους μοτίβα από τη φύση (ζώα, φυτά κ.λπ.).

Θυμόμαστε σε τι χρησιμεύει ένας αμφορέας;

Δ

Δίνουμε τον λόγο στα αγγεία!

Παρουσιάζουμε τις δημιουργίες μας στην τάξη. Κάθε αγγείο αφηγείται την ιστορία του και μας μιλά για το παρελθόν του.

- ▶ Πότε, πώς και πού δημιουργήθηκε;
- ▶ Ποια είναι η χρήση του και ποιες είναι οι παραστάσεις του;
- ▶ Πώς διασώθηκε και πού βρίσκεται σήμερα;

A

Σκιτσο-ιστορίες: Η καθημερινή ζωή στην πόλη-κράτος και τη σύγχρονη πόλη

Επιλέγουμε ένα από τα θέματα της ενότητας (η οργάνωση της πόλης, ο ρόλος του πολίτη κ.λπ.) και δημιουργούμε σκίτσα για την καθημερινή ζωή τόσο στην πόλη - κράτος όσο και στη σύγχρονη πόλη. Τι συμπεράσματα προκύπτουν από τα σκίτσα μας; Βρίσκουμε ομοιότητες και διαφορές.

B

Ο πολίτης στην πόλη-κράτος είναι ενεργός! Τι σημαίνει άραγε να είναι κανείς ενεργός πολίτης;

Συζητάμε σε ζευγάρια και επιβεβαιώνουμε τις απόψεις μας ρίχνοντας μια ματιά στο βιβλίο μας. Βρίσκουμε λέξεις και φράσεις που εξηγούν τι σημαίνει ενεργός πολίτης και τις μεταφέρουμε παρακάτω:

Ενεργός πολίτης σημαίνει: α)

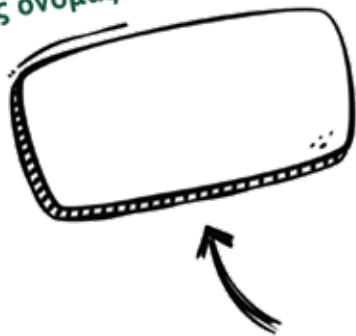
β)

γ)

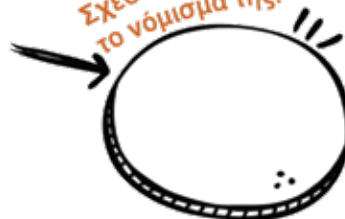
Γ

Ταξίδι στην Ιστορία: Πριν ξεκινήσω σκέφτομαι εάν η ακρόπολη είναι περιτειχισμένη και τι κτήρια συναντά κανείς μέσα και έξω από τα τείχη.

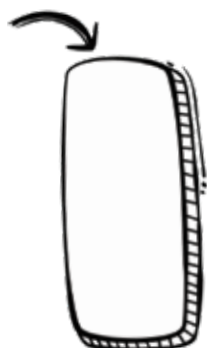
Πώς ονομάζεται η πόλη μου;

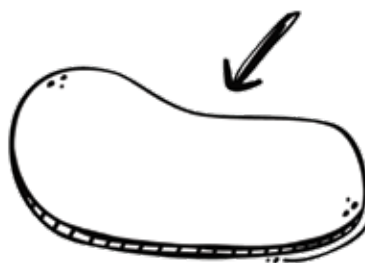
Σχεδιάζω το νόμισμά της.

Από τι υλικό είναι φτιαγμένο και τι παραστάσεις φέρει στις δύο του όψεις;

Έχει η πόλη μου στρατό;
Αν ναι, τότε σχεδιάζω έναν στρατιώτη με τη στρατιωτική του φορεσιά.

Γράφω μερικούς από τους νόμους που ισχύουν στην πόλη μου.

Υπέροχη η πόλη μου! «Ταξιδεύω» για να γνωρίσω και τις άλλες πόλεις-κράτη της τάξης. Κάνω ερωτήσεις και συλλέγω πληροφορίες για κάθε πόλη που επισκέπτομαι.

A

Το ταξίδι της γνώσης δεν σταματά ποτέ! Το θέμα του ελληνικού αποικισμού κεντρίζει το ενδιαφέρον μας και επιθυμούμε να διερευνήσουμε τα γεγονότα και από άλλες πηγές:

Τα ταξίδια των αρχαίων Ελλήνων και των ηρώων τους

Οι Έλληνες ταξίδευαν πλέον στις θάλασσες όσο ποτέ προηγουμένως. (...) Πλοία με πανιά και σειρές από κωπηλάτες κατευθύνονταν προς τη δύση και τον νότο διασχίζοντας τη Μεσόγειο. Άλλα πλοία περνώντας από τα στενά του Ελλησπόντου και του Βοσπόρου έφθαναν στον Εύξεινο Πόντο (...). Σύμφωνα με Θρύλους (...) οι Έλληνες είχαν τολμήσει να ταξιδέψουν σε τόσο απόμακρους θαλάσσιους δρόμους την εποχή των ηρώων. (...) Όμως σε αυτές τις παλιές ιστορίες όσο μακριά και αν ταξίδευε κάποιος ο τελικός στόχος του ήταν πάντα να επιστρέψει στην αφετηρία του πλουσιότερος, αν ήταν δυνατόν, αλλά σε κάθε περίπτωση να επιστρέψει στην εστία του σώος και αβλαβής.

Roderick, B. (2022), Οι Έλληνες (μτφρ. Μ. Αστερίου), Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, σ. 91

Μελετάμε την πηγή χωρισμένοι/-ες σε ζευγάρια και συμπληρώνουμε το δελτίο:

Συγγραφέας:

.....

Έτος έκδοσης:

.....

Βιβλίο:

.....

Η πηγή είναι σύγχρονη με τον ελληνικό αποικισμό ή νεότερη;

σύγχρονη

νεότερη

B

Από το σήμερα στο χτες:

Οι Έλληνες ιδρύουν αποικίες στην Κάτω Ιταλία και τη Σικελία. Η περιοχή που αποικίζεται από τους Έλληνες ονομάζεται Μεγάλη Ελλάδα. Οι Έλληνες φέρνουν μαζί τους τα στοιχεία του πολιτισμού τους: την τέχνη, τη θρησκεία και τη γλώσσα τους.

Γνώριζες ότι... ακόμη και σήμερα υπάρχουν άνθρωποι στις περιοχές αυτές που μιλούν Γκρεκάνικα, μια διάλεκτο με έντονα ελληνικά στοιχεία;

Ακούμε το τραγούδι «Καληνύφτα» από την περιοχή της Κάτω Ιταλίας. Αναγνωρίζουμε κάποιες ελληνικές λέξεις; Αντιστοιχίζουμε!

Άρθρο:
Αναζητώντας
τα ίχνη του
Οδύσσεια

Κρυπτόλεξο:
Ο ελληνικός
αποικισμός

A

καληνύφτα
καρδιά
εβώ
φσυχή
γκλυτσέα

B

καρδιά
ψυχή
γλυκειά
εγώ
καληνύχτα

Α

Συμπληρώνω την πυραμίδα των πολιτευμάτων της αρχαϊκής Ελλάδας.

Στην κορυφή της πυραμίδας τοποθετώ τα πολιτεύματα στα οποία η εξουσία συγκεντρώνεται σε ένα πρόσωπο και στη βάση της το πολίτευμα στο οποίο συμμετέχει το σύνολο των πολιτών. Έπειτα περιγράφω σύντομα καθένα από τα πολιτεύματα.

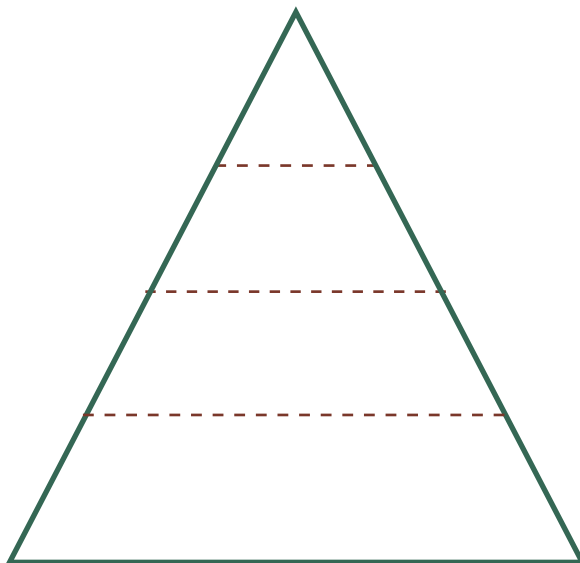
βασιλεία:

αριστοκρατία:

τυραννία:

δημοκρατία:

ολιγαρχία:

Β

Θέματα για συζήτηση:

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη μας, το καλύτερο πολίτευμα και γιατί;

Γ

Παντομίμα με τα πολιτεύματα:

Μπορούμε να αναπαραστήσουμε τα πολιτεύματα της αρχαϊκής Ελλάδας με παντομίμα;

Δ

Διάλογοι και εικόνες από το παρελθόν:

Μια παρέα ανθρώπων που ζουν στα Αρχαϊκά χρόνια συζητούν για τους άρχοντες της πόλης τους... Τι λένε άραγε;

Ας φανταστούμε κάποια από τα λόγια τους και ας ζωντανέψουμε τους διαλόγους σε μια εικόνα. Μπορούμε να σχεδιάσουμε σκηνές και να τις συνοδέψουμε με λεζάντες ή να δημιουργήσουμε ένα μικρό δρώμενο.

Α

Ποια μέτρα πήρε ο Λυκούργος στη Σπάρτη; Σημειώνω όσα θυμάμαι. Στη συνέχεια ελέγχω τις απαντήσεις μου με τη βοήθεια του βιβλίου μου και κάνω όσες διορθώσεις χρειάζονται.

Β

Εντοπίζουμε τις αλλαγές και συζητάμε:

Όπως είδαμε η Απέλλα ψηφίζει δια βοής: φωνάζοντας δυνατά ένα ναι ή ένα όχι! Πώς λαμβάνονται στις μέρες μας οι αποφάσεις για τα διάφορα ζητήματα που αφορούν στην πόλη μας; Ανταλλάσσουμε τις απόψεις μας χωρισμένοι/-ες σε ομάδες.

Η ζωή στη
Σπάρτη

Ναι ή όχι; Στην Απέλλα οι όμοιοι ψηφίζουν “δια βοής”.

Γ

Δημιουργούμε ιστορικά σκηνικά:

Σενάριο: Στην πόλη της Σπάρτης δημιουργείται μια αναστάτωση. Οι είλωτες διαμαρτύρονται ζητώντας περισσότερα δικαιώματα. Αυτοί που κατέχουν την εξουσία πρέπει να δώσουν μια πρώτη λύση μέχρι να πάρουν οριστικά μέτρα.

Κάποιοι/ες από εμάς έχουν τον ρόλο των βασιλιάδων, κάποιοι/ες της γερουσίας, κάποιοι/ες των 5 εφόρων και κάποιοι/ες της Απέλλας.

Στο πλαίσιο του ρόλου μας προσπαθούμε να φέρουμε την ηρεμία και την ασφάλεια στην πόλη μας.

A

Η τέχνη λέει τη δική της ιστορία!

Εντγκάρ Ντεγκά,
Νεαροί Σπαρτιάτες
που γυμνάζονται,
1860, Εθνική
Πινακοθήκη,
Λονδίνο.

Παρατηρούμε σε ομάδες το έργο τέχνης *Νεαροί Σπαρτιάτες που γυμνάζονται* του Ντεγκά και απαντάμε στα ερωτήματα:

- ▶ Πόσα κύρια πρόσωπα διακρίνουμε στο έργο; Τα περιγράφουμε (ηλικία, φύλο, ένδυση).

.....

- ▶ Πού βρίσκονται και τι κάνουν;

.....

- ▶ Συζητάμε: συνδέονται οι πληροφορίες που μάθαμε με τις απαντήσεις μας;

B

Σε ρόλο δημοσιογράφου:

- ▶ Παίρνουμε συνέντευξη από έναν/μία κάτοικο της Σπάρτης.
- ▶ Παίρνουμε συνέντευξη από έναν/μία κάτοικο μιας σύγχρονης πόλης.

(Μπορούμε να τον ρωτήσουμε για την καθημερινή ζωή, για τον τρόπο που λειτουργεί η πόλη του: για τους νόμους, το νόμισμα, για τον τρόπο που προμηθεύεται τα αγαθά της.)

A

Ταξίδι στον χρόνο:

Βρισκόμαστε στα μέσα του 8^{ου} αι. π.Χ. στην Αθήνα. Περιπατώντας στους δρόμους της πόλης συναντάμε δύο αγρότες. Από τη συζήτηση που κάνουν φαίνονται προβληματισμένοι. Καταγράφουμε τα προβλήματα που γεννά η κατάσταση που επικρατεί στην Αθήνα την περίοδο αυτή. Ποια λύση μπορούμε να προτείνουμε;

Σταυρόλεξο:
Η Αθήνα των
Αρχαίων
χρόνων

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΛΥΣΗ

B

Σύμφωνα με την παράδοση, ο μυθικός βασιλιάς Θησέας ενώνει τους οικισμούς της Αττικής και ιδρύει την πόλη της Αθήνας. Πώς παίρνει όμως η Αθήνα το όνομά της; Ένας άλλος μύθος μάς ταξιδεύει ακόμη πιο παλιά στα χρόνια που βασιλιάς της Αθήνας ήταν ο Κέκροπας, παππούς του Θησέα. Παρατηρούμε την εικόνα:

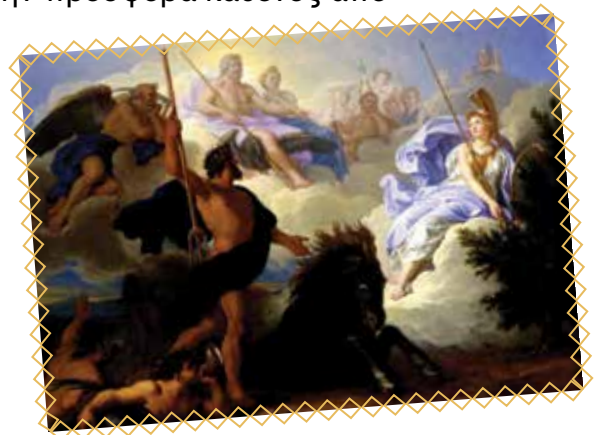
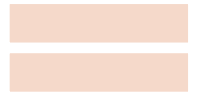
Γνώριζες ότι... η πόλη της Αθήνας πριν από τη φιλονικία του Ποσειδώνα και της Αθηνάς ονομάζεται Κεκροπία, από τον βασιλιά Κέκροπα που ήταν μισός άνθρωπος και μισός φίδι;

- ▶ Γνωρίζουμε και άλλους μύθους που συνδέονται με την πόλη της Αθήνας;
- ▶ Πώς θα ονομαζόταν η Αθήνα εάν στον διαγωνισμό κέρδιζε ο Ποσειδώνας;
- ▶ Εάν ήμασταν εμείς κριτές στη φιλονικία, ποιο από τα δύο δώρα θα επιλέγαμε;
- ▶ Αναγνωρίζουμε τον συμβολισμό πίσω από την προσφορά καθενός από τους θεούς;

Η ελιά
συμβολίζει...

Το θαλασσινό νερό
συμβολίζει...

Ρενέ-Αντουάν Ουάς, Η φιλονικία του Ποσειδώνα και της Αθηνάς, 1689, Βερσαλλίες.

A

Ποιο ή ποια από τα μέτρα του Σόλωνα και του Κλεισθένη θεωρούμε πιο σημαντικά, ώστε να εξελιχθεί η Αθήνα σε μια ευνομούμενη και δημοκρατική πόλη; Ποια προβλήματα λύνονται με τα μέτρα που ξεχωρίσαμε;

Μέτρα

Λύση

Σόλων ή Κλεισθένης;

B

**Αφιέρωμα σε μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα:
ο τύραννος Πεισίστρατος.**

Ο Πεισίστρατος παραμένει στην εξουσία μέχρι τον θάνατό του. Από τη μια οι Αθηναίοι στερούνται αρκετές από τις ελευθερίες τους. Από την άλλη, στα χρόνια του Πεισίστρατου γίνονται σημαντικά δημόσια έργα, τονώνεται το εμπόριο, μοιράζεται γη σε όσους δεν έχουν και θεσπίζονται μεγάλες γιορτές όπως τα Διονύσια, η μεγάλη γιορτή του θεάτρου. Αναζητούμε πληροφορίες στο διαδίκτυο και συμπληρώνουμε τον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ:

Αρνητικά

Θετικά

Η ελιά αυτή όπως και χιλιάδες άλλες φυτεύονται στην Αττική με πρωτοβουλία του τύραννου Πεισίστρατου. Με αυτόν τον τρόπο παραχωρούνται εργασία και αγαθά στους φτωχούς πολίτες, ενώ με το εμπόριο του λαδιού τα έσοδα της πόλης αυξάνονται. Η ελιά αυτή αποτελεί ένα διατηρητέο μνημείο της φύσης.

Η γηραιότερη ελιά, η ελιά του Πεισίστρατου στους Αγίους Αναργύρους Αττικής.

Τα τεχνάσματα του Πεισίστρατου

Α

Σύντροφοι από μάρμαρο!

Η κόρη Φρασίκλεια αποτελεί ένα από τα αριστουργήματα της αρχαϊκής γλυπτικής τέχνης. Όπως συμπεραίνουμε από την επιγραφή που τη συνοδεύει, η κόρη φεύγει από τη ζωή σε νεαρή ηλικία. Οι γονείς της φτιάχνουν το πανέμορφο αυτό άγαλμα προκειμένου να κρατήσουν την ομορφιά και τη δροσιά της κόρης τους ζωντανή. Η όμορφη Φρασίκλεια ήρθε στο φως τον Μάιο του 1972 και αποδείχτηκε πως δεν ήταν μόνη. Ένας όμορφος Κούρος της κρατούσε συντροφιά. Οι αρχαιολόγοι σχολιάζουν γλυκά πως είναι «ο αδελφός της». Από τότε Κούρος και Κόρη εκτίθενται μαζί, πλάι-πλάι στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ώστε να κρατούν ο ένας στον άλλο συντροφιά.

Η Φρασίκλεια και ο Κούρος της Μερέντας όπως βρέθηκαν κατά την ανασκαφή των αρχαιολόγων το 1972.

Τι σκέφτονται, τι βλέπουν και τι συζητούν ο Κούρος και η Φρασίκλεια: δίνω φωνή στα αγάλματα και γράφω έναν διάλογο.

- Φ:
- Κ:
- Φ:
- Κ:

Β

Βρίσκουμε και άλλα δείγματα τέχνης της αρχαϊκής περιόδου, εκτυπώνουμε φωτογραφίες, δημιουργούμε ταμπέλες και εκθέτουμε τα έργα σε μια γωνιά-Μουσείο της τάξης μας.

Γ

Αγαλματάκια ακούνητα, αμίλητα μέρα ή νύχτα;

Παίζουμε το παιχνίδι μιμούμενοι τη στάση και το μειδίαμα των γλυπτών της αρχαϊκής τέχνης.

Δ

Φτιάχνουμε κολάζ με πρωταγωνιστές τα αγάλματα της αρχαϊκής περιόδου:

Σίγουρα έχεις ακουστά τον μεγάλο νομπελίστα ποιητή Οδυσέα Ελύτη. Ο Οδυσσέας Ελύτης εκτός από υπέροχα ποιήματα έφτιαχνε και πανέμορφα κολάζ. Αναζητώ στο διαδίκτυο το κολάζ του Ελύτη με πρωταγωνιστή τον "Κούρο Κροίσο", παίτνω έμπνευση και δημιουργώ κι εγώ το δικό μου κολάζ με το αρχαϊκό έργο τέχνης που με εντυπωσιάζει περισσότερο.

Μάντεψε ποιος!

Α

Αφιέρωμα στη «δέκατη Μούσα», την ποιήτρια Σαπφώ!
 Διαβάζουμε σε ζευγάρια ένα ποίημα της Σαπφούς:

Τ' αστέρια γύρω από την όμορφη σελήνη,
 κρύβουν το λαμπρό τους πρόσωπο, όταν αυτή
 ολόγεμη φέγγει πάν' απ' τη γη... ασημένια.

Από την ιστοσελίδα "Η Πύλη για την ελληνική
 γλώσσα", απόσπασμα ποιήματος της Σαπφούς.
 μτφρ. Ι.Ν. Καζάζης

Η Σαπφώ γράφει στην ντοπιολαλιά του νησιού
 της, την αιολική διάλεκτο. Προσπαθούμε να
 διαβάσουμε το ποίημα αυτή τη φορά από το
 πρωτότυπο, στη γλώσσα που το έγραψε η
 Σαπφώ.

Μπορούμε να εντοπίσουμε και να
 υπογραμμίσουμε με το αντίστοιχο χρώμα τις
 λέξεις: **αστέρια**, **σελήνη**, **ασημένια**;

Βρίσκουμε έναν τίτλο για το ποίημα της
 Σαπφούς:

ἄστερες μὲν ἀμφὶ κάλαν σελάνναν
 ἄψ ἀπυκρύπτοισι φάεννον εἶδος,
 ὄπποτα πλήθοισα μάλιστα λάμπη
 γᾶν ἀργυρία.

**Τι εικόνες μάς φέρνει στο μυαλό
 το μελοποιημένο ποίημα της
 Σαπφούς;
 Μπορούμε να τις ζωγραφίσουμε;**

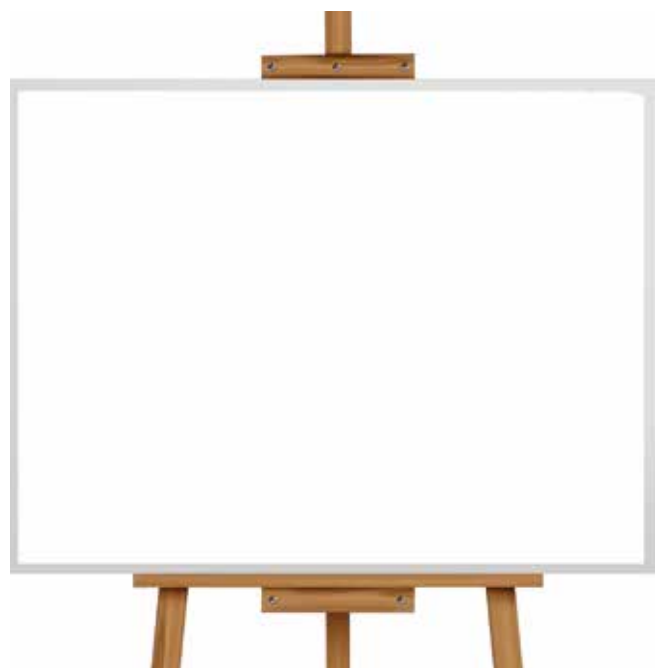
Ὅσ'άστρα...

Τζον Γκόντγουαρντ, Τον καιρό της
 Σαπφούς, 1904, Μουσείο Γκετί (ΗΠΑ)

Τίτλος:

A

Τι προβλήματα αντιμετωπίζουν οι υποταγμένες στην Περσική αυτοκρατορία ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας σε επίπεδο οικονομικό και πολιτικό; Μελετάμε τους λόγους και τοποθετούμε X στο αντίστοιχο κουτί.

Λόγοι που οδήγησαν στην επανάσταση:

Οικονομικοί

Πολιτικοί

Στις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας που στο παρελθόν έχουν δημοκρατικό πολίτευμα επιβάλλουν οι Πέρσες τυραννικά καθεστώτα.

Οι πόλεις της Μικράς Ασίας αναγκάζονται να πληρώνουν φόρους στην περσική αυτοκρατορία.

Οι πόλεις της Μικράς Ασίας αναγκάζονται να στηρίζουν τις πολεμικές επιχειρήσεις του Μεγάλου Πέρση Βασιλιά με τον στρατό και τον στόλο τους.

B

Γράφουμε το ημερολόγιο του ποιητή Φρύνιχου. Ο Φρύνιχος πληροφορείται την καταστροφή της Μιλήτου και αποφασίζει να γράψει ένα θεατρικό έργο για το τραγικό αυτό γεγονός που συγκλονίζει την Αθήνα αλλά και ολόκληρη την Ελλάδα.

- ▶ Σε ποιο έτος βρισκόμαστε και πού;
- ▶ Ποιο γεγονός πληροφορείται ο Φρύνιχος και ποιες λεπτομέρειες φτάνουν στα αυτιά του;
- ▶ Πώς νιώθει και τι αποφασίζει να κάνει από την πλευρά του για να τιμήσει τους Έλληνες που αγωνίστηκαν και υπέφεραν από τις πράξεις των Περσών;
- ▶ Πώς πιστεύει ότι θα αγκαλιάσουν οι Αθηναίοι το έργο του;

Τα ευρήματά μας από τη μελέτη των πηγών για την καταστροφή της Μιλήτου μπορούν να μας φανούν χρήσιμα.

Η αρχαία Μίλητος

A

Φτιάχνω το σχεδιάγραμμα της Μάχης του Μαραθώνα:

- ▶ Τοποθετώ τις αντίπαλες δυνάμεις στη σωστή θέση. Σκέφτομαι ποια παράταξη βρίσκεται με τα νώτα της προς τη θάλασσα και ποια προς την Αττική.
- ▶ Επιλέγω χρώματα και σχήματα που να ανταποκρίνονται στο μέγεθος και τον σχηματισμό των αντιπάλων.
- ▶ Συμπληρώνω το υπόμνημα του σχεδιαγράμματός μου με ιστορικές πληροφορίες (χρονολογία, αρχηγούς, αριθμό στρατιωτών, απώλειες).

B

Το παράδειγμα των Μαραθωνομάχων:

Εγώ λοιπόν εκείνους τους άνδρες θεωρώ πατέρες όχι μόνον των σωμάτων μας αλλά και της ελευθερίας της δικής μας και (της ελευθερίας) όλων ανεξαιρέτως όσοι κατοικούν σ' αυτή την ήπειρο. Διότι οι Έλληνες στο έργο εκείνο απέβλεψαν και τόλμησαν να διακινδυνεύσουν στις μεταγενέστερες μάχες για τη σωτηρία, γενόμενοι μαθητές των Μαραθωνομάχων.

Πλάτωνος Μενέξενος 240 d- e, μετάφραση φιλολογική ομάδα Κάκτου, εκδ. Κάκτος

Στις 8 Δεκεμβρίου 2010, κατά την 2500η επέτειο της μάχης του Μαραθώνα, η Βουλή των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ δήλωσε ότι η μάχη αυτή αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα στην ιστορία της ανθρωπότητας.

(H. Res. 1704, In the House of Representatives, U. S., December 8, 2010).

Από την αρχαιότητα έως σήμερα, ο αγώνας των Ελλήνων στη Μάχη του Μαραθώνα εμπνέει και θεωρείται παράδειγμα γενναιοψυχίας και ανδρείας. Συζητάμε για την αξία της νίκης στη Μάχη του Μαραθώνα τόσο κατά την αρχαιότητα όσο και στις μέρες μας.

Μαραθώνιος
και
Σπάρταθλον

A

Οι Σπαρτιάτες πριν από τη Μάχη των Θερμοπυλών παίρνουν χρησμό από το Μαντείο των Δελφών. Διαβάζουμε τον χρησμό της Πυθίας και υπογραμμίζουμε τα κομμάτια που επιβεβαιώνονται από την ιστορία:

«Εσάς, της Σπάρτης κάτοικοι, της όμορφα χτισμένης, να τι σας περιμένει: ή τη μεγάλη πόλη σας, την Ξακουστή, κυριεύουν και λεηλατούν οι Πέρσες ή η πόλη ζει μα θα πενήθει ο λαός κι η χώρα τον ήρωα της Λακεδαιμονίας τον σκοτωμένο βασιλιά σας, τον απόγονο του Ηρακλή. Τη δύναμη των Περσών ούτε των ταύρων ούτε και των λεόντων η ορμή μπορεί να σταματήσει, τόσο μεγάλη είναι κι ισχυρή, όση σχεδόν η δύναμη του Δία. Και ή την πόλη της Σπάρτης ή τον βασιλιά της θα κάνει χίλια κομμάτια»

Ηροδότου, Ιστορίαι, 7, 220 σε μετάφραση και διασκευή του Κ. Δημούλη.

B

Η ιστορία του Λεωνίδα και των Σπαρτιατών του έχει εμπνεύσει πολλούς καλλιτέχνες: συγγραφείς, ποιητές, ζωγράφους, συνθέτες, σκηνοθέτες κ.α. Αναζητούμε στο διαδίκτυο το θέμα της Μάχης των Θερμοπυλών σε έργα τέχνης, κείμενα, ποιήματα, μουσικές συνθέσεις.

Παίρνουμε έμπνευση και σε ομάδες:

- ▶ δημιουργούμε ένα κόμικ
- ▶ γράφουμε ένα ποίημα
- ▶ συνθέτουμε ένα τραγούδι
- ▶ ζωγραφίζουμε έναν πίνακα
- ▶ φτιάχνουμε ένα μικρό θεατρικό με θέμα τη Μάχη των Θερμοπυλών.

Ο Λέων της Σπάρτης

Το άγαλμα του Λεωνίδα στις Θερμοπύλες.

A

Η Αρτεμισία, η βασίλισσα της Αλικαρνασσού και μια από τις σημαντικότερες γυναικείες μορφές της ιστορίας, προσπαθεί να προειδοποιήσει τον Ξέρξη για την καταστροφή που πρόκειται να βρει τον στόλο του στη Σαλαμίνα. Ο Ξέρξης δεν παίρνει στα σοβαρά την άποψη της Αρτεμισίας και ο στόλος του συντρίβεται. Απογοητευμένος παίρνει τον δρόμο της επιστροφής, ενώ τα άσχημα νέα ταξιδεύουν γρήγορα στην Περσία.

«Οι άνδρες τους είναι ανώτεροι από τους δικούς μας στη θάλασσα... Αν δεν επιτεθείς αλλά κρατήσεις τον στόλο στην ακτή ή αν επιτεθείς στην Πελοπόννησο, βασιλιά μου, θα πετύχεις τους στόχους σου χωρίς κόπο... Αν όμως αποφασίσεις να δώσεις ναυμαχία, φοβάμαι ότι θα υποφέρει ο στόλος αλλά και ο στρατός σου.»

Ηροδότου, Ιστορία, 8, 68, μτφρ. Κ. Δημούλη.

- ▶ Υπογραμμίζουμε με **κόκκινο χρώμα** τους λόγους για τους οποίους η Αρτεμισία θεωρεί πως η νίκη είναι με το μέρος των Ελλήνων. Πώς επιβεβαιώνεται η πρόβλεψη της Αρτεμισίας από τα ιστορικά γεγονότα;
- ▶ Υπογραμμίζουμε με **πράσινο χρώμα** την αντιπρόταση της Αρτεμισίας.

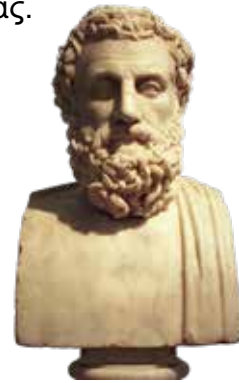
B

Ο ποιητής Αισχύλος συμμετέχει στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Αργότερα γράφει την τραγωδία "Πέρσες".

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΣ:

Ω! πολιτείες όλης της Ασίας,
ω! χώρα περσική, λιμάνι τόσου πλούτου, (...)
αχ! είναι κακό να φέρνει
πρώτος κανείς τα νέα της συμφοράς·
Της Σαλαμίνας οι ακτές κι οι γύρω τόποι
έχουν γεμίσει με νεκρούς φριχτά χαμένους. (...)
Ήταν ανήμπορα τα τόξα κι ο στρατός μας
απ' τις χτυπιές των караβιών εχάθη.

(Αισχύλου, Πέρσαι, στίχοι 249-250, 254-5, 273-4, 278-9, διασκευή)

Προτομή του Αισχύλου,
Εθνικό και Αρχαιολογικό
Μουσείο της Νάπολης

- ▶ Ποια σημαντική είδηση φέρνει ο αγγελιαφόρος στον λαό της Περσίας;
.....
- ▶ Με ποιον τρόπο νικήθηκαν οι Πέρσες στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας;
Υπογραμμίζουμε λέξεις και φράσεις που δηλώνουν την ήττα των Περσών.

A

Συμπληρώνουμε τον χάρτη με τις τοποθεσίες της παρένθεσης.
(Μαραθώνας, Θερμοπύλες, Σαλαμίνα, Πλαταιές, Μυκάλη)

Στα σημειώματα γράφουμε τις μάχες που έγιναν σε κάθε τοποθεσία και όποιες πληροφορίες θεωρούμε απαραίτητες (χρονολογία, αντιπάλους, αρχηγούς, αποτέλεσμα κ.λπ.).

Α

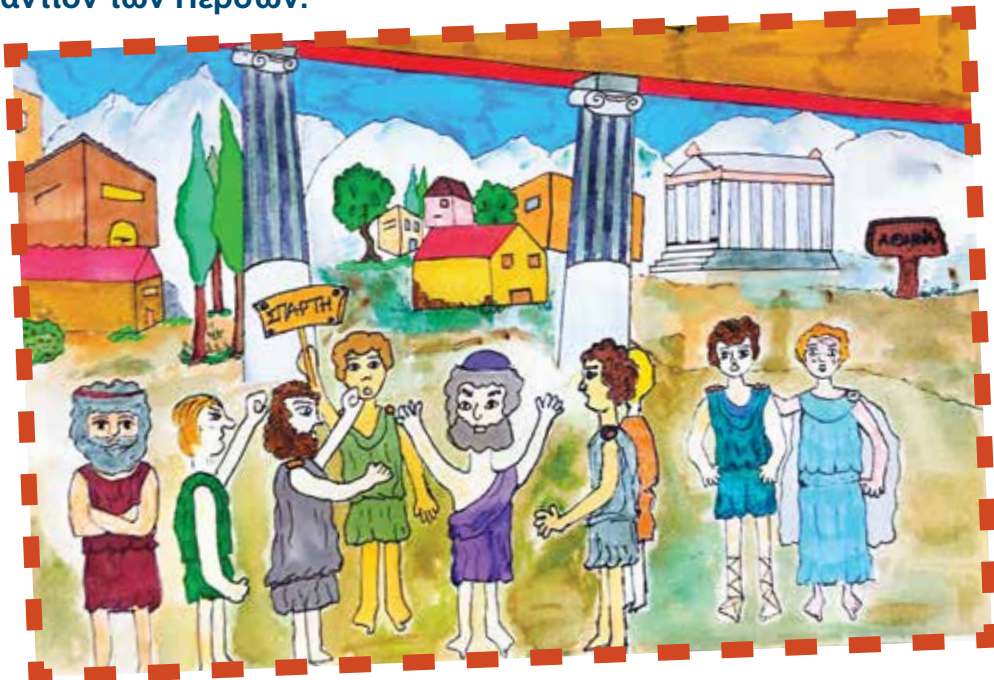
Πέντε λέξεις σχετικές με τη Δηλιακή Συμμαχία κρύφτηκαν!
Μπορώ να τις εντοπίσω; Κυκλώνω την κάθε λέξη με διαφορετικό χρώμα.

Σ	Ι	Γ	Κ	Θ	Κ	Ψ	Ο	Λ	Χ	Μ	Σ
Υ	Π	Δ	Ν	Λ	Θ	Λ	Κ	Τ	Α	Α	Ν
Μ	Ξ	Η	Α	Δ	Φ	Γ	Ο	Κ	Θ	Τ	Ο
Μ	Σ	Λ	Γ	Γ	Ο	Φ	Σ	Φ	Η	Λ	Α
Α	Β	Ο	Χ	Ε	Ζ	Ο	Θ	Υ	Ν	Ρ	Δ
Χ	Μ	Σ	Ν	Τ	Μ	Ρ	Ε	Ι	Α	Σ	Ο
Ι	Χ	Ω	Γ	Δ	Σ	Ο	Α	Π	Ο	Κ	Γ
Α	Τ	Ι	Θ	Ο	Η	Σ	Ν	Φ	Κ	Λ	Τ
Α	Π	Τ	Ρ	Ε	Δ	Γ	Ξ	Ι	Λ	Ξ	Ο
Ν	Β	Γ	Τ	Υ	Θ	Ξ	Κ	Ο	Α	Π	Χ
Κ	Φ	Γ	Η	Κ	Λ	Ρ	Τ	Θ	Ι	Α	Ο
Σ	Τ	Α	Μ	Ε	Ι	Ο	Σ	Ι	Δ	Κ	Σ

ΛΥΣΗ: ΑΘΗΝΑ, ΔΗΛΟΣ, ΤΑΜΕΙΟ, ΦΟΡΟΣ, ΣΥΜΜΑΧΙΑ, ΗΓΕΜΟΝΙΑ,

Β

Λογομαχίες! Χωριζόμαστε σε Αθηναίους και Σπαρτιάτες: προβάλλουμε επιχειρήματα σχετικά με τη σημασία της προσφοράς της πόλης μας εναντίον των Περσών.

Αθήνα ή Σπάρτη; Ποια πόλη προσέφερε περισσότερα στους Περσικούς Πολέμους;

A

Τίς αγορεύειν βούλεται*;

* με αυτήν τη φράση ο κήρυκας καλεί στην Εκκλησία του Δήμου όποιον Αθηναίο επιθυμεί να μιλήσει για ένα θέμα.

Σενάριο:

Βρισκόμαστε στην Αθήνα του Χρυσού Αιώνα. Ο Περικλής οραματίζεται να αλλάξει την όψη της Ακρόπολης με λαμπρά και καλαίσθητα κτήρια. Οι Πέρσες αποτελούν παρελθόν και τα χρήματα του συμμαχικού ταμείου μπορούν να επενδυθούν σε έργα ειρήνης. Έτσι η Αθήνα θα γίνει το κέντρο των γραμμάτων και του πολιτισμού.

Δύο από εμάς παίρνουν τον ρόλο του ρήτορα:

- ▶ Η μία άποψη ταυτίζεται με αυτή του Περικλή. Το συμμαχικό ταμείο πρέπει να μεταφερθεί στην Αθήνα και τα χρήματα να χρησιμοποιηθούν για την ανέγερση όμορφων κτηρίων, δείγμα της δόξας και της δύναμης της πόλης μας.
- ▶ Η άλλη άποψη είναι πως ο κίνδυνος ενός πολέμου μπορεί να εμφανιστεί ξανά. Τα χρήματα του συμμαχικού ταμείου προορίζονται για την ασφάλεια των ελληνικών πόλεων. Οι σύμμαχοι πόλεις μπορεί να δυσαρεστηθούν εάν το ταμείο μεταφερθεί και τα χρήματα χρησιμοποιηθούν για άλλο σκοπό.

Ήξερες ότι... η ελευθερία του λόγου θεωρείται η μεγαλύτερη κληρονομιά που μας άφησε ο Χρυσός αιώνας του Περικλή;

B

Παρακολουθώ το βίντεο για την Αθηναϊκή Δημοκρατία

Σημειώνω στο πλαίσιο λέξεις σχετικές με τις αξίες της δημοκρατίας. Συγκρίνω τις λέξεις που συγκέντρωσα με αυτές της ομάδας μου.

Το βήμα στην Πνύκα

Οι ρήτορες ανεβαίνουν στο βήμα της Πνύκας. Έχουν λίγο χρόνο ώστε να πείσουν με επιχειρήματα το κοινό των Αθηναίων υπέρ της μίας ή της άλλης άποψης. Οι Αθηναίοι ψηφίζουν δημοκρατικά με ανάταση των χεριών. Ποια άποψη κερδίζει;

Βίντεο: Οι αξίες της Αθηναϊκής Δημοκρατίας

A

Διαβάζουμε την πηγή σε ζευγάρια:

Η εκπαίδευση των παιδιών στην Αρχαία Αθήνα:

Στην Αθήνα οι γονείς διδάσκουν και συμβουλεύουν τα παιδιά τους με μεγάλη φροντίδα. Όταν το παιδί είναι ακόμη μικρό, η μητέρα, η τροφός, ο παιδαγωγός αλλά και ο ίδιος ο πατέρας το διδάσκουν τι είναι καλό και κακό, τι δίκαιο και τι άδικο. Αργότερα, όταν πια τα παιδιά φτάσουν στην κατάλληλη ηλικία, οι γονείς τα στέλνουν στο διδασκαλείο. Εκεί οι γραμματιστές μαθαίνουν στα παιδιά να διαβάζουν κείμενα και να τα κατανοούν. Οι κιθαριστές μαλακώνουν τις ψυχές των παιδιών με τη διδασκαλία της μουσικής, τον ρυθμό και την αρμονία ενώ στις παλαιότερες οι παιδοτρίβες δυναμώνουν τα σώματα των παιδιών με τη γυμναστική.

Πλάτων, Πρωταγόρας, 325c-326c (ελεύθερη απόδοση)

- ▶ Ποια πρόσωπα είναι υπεύθυνα να διδάξουν **το καλό και το δίκαιο** στα παιδιά της Αθήνας; Υπογραμμίζουμε με **πράσινο χρώμα**.
- ▶ Ποια πρόσωπα είναι υπεύθυνα να διδάξουν στα παιδιά δεξιότητες όπως η **ανάγνωση και η γραφή**, η **μουσική** και η **γυμναστική**; Υπογραμμίζουμε με το αντίστοιχο χρώμα.

Σε τι μοιάζει και σε τι διαφέρει η καθημερινότητα των παιδιών της Αρχαίας Αθήνας με τη δική μας καθημερινότητα;

B

Μια μέρα στο διδασκαλείο: μαθαίνουμε γραφή!

Η εκπαίδευση στην Αθήνα της εποχής του Περικλή έχει σαν στόχο να πλάσει ανθρώπους καλούς και δίκαιους. Παρατηρούμε το αγγείο με το αρχαίο ελληνικό αλφάβητο και προσπαθούμε να συνθέσουμε τη φράση ΚΑΛΟΣ ΚΑΓΑΘΟΣ όπως θα την έγραφε ένα παιδί στην αρχαία Αθήνα.

Τι παρατηρούμε ως προς τον τρόπο γραφής;

.....

.....

.....

Αγγείο με αρχαίο ελληνικό αλφάβητο, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Γ

Χωριζόμαστε σε ζευγάρια και αναλαμβάνουμε ρόλους!

Διαλέγουμε μία από τις ομάδες πληθυσμού που συναντάμε στην Αθήνα και τη Σπάρτη:

- ▶ Άνδρες
- ▶ Γυναίκες
- ▶ Παιδιά

Γράφουμε ο ένας στον άλλο ένα γράμμα για το πώς περνάμε την ημέρα μας. Διαβάζουμε τα γράμματά μας και εντοπίζουμε ομοιότητες και διαφορές στον τρόπο ζωής των ανδρών, των γυναικών και των παιδιών στις δύο αυτές σημαντικές πόλεις της Αρχαίας Ελλάδας.

A large grey rectangular area with a scalloped top edge, containing ten horizontal lines for writing.

Α

Η τέχνη λέει τη δική της ιστορία.

Παρατηρούμε την εικόνα σε ζευγάρια.

- ▶ Πού βρίσκονται ο Περικλής και η σύντροφός του, Ασπασία;
- ▶ Ποιο έργο του Φειδία θαυμάζουν;
- ▶ Τι συζητούν άραγε;
- ▶ Ζωντανεύουμε τον διάλογο.

Λουί-Εκτόρ Λερού, Ο Περικλής και η Ασπασία στο εργαστήριο του Φειδία, 19^{ος} αι., Μουσείο Μπονά-Ελέ, Γαλλία.

Β

*Άγαλμα κολοσσιαίο,
έργο γλύπτη Ξακουστού.
Προπορεύομαι στη μάχη,
είμαι ο φόβος του εχθρού!
Επτά μέτρα ύψος έχω
και φτιαγμένο από χαλκό
όσο κι αν με αναζητήσεις
ίχνος δε θα βρεις εδώ!
Ποια είμαι;*

Μάντεψε ποιος/-α!

Διασκεδάζουμε χωρισμένοι/-ες σε ομάδες σκαρώνοντας αινίγματα για τα κτήρια, τα έργα τέχνης ακόμη και τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην ανοικοδόμηση της Ακρόπολης.

Γ

Διοργανώνουμε με την τάξη μας μια επίσκεψη στην Ακρόπολη των Αθηνών. Προσκαλούμε τους γονείς και τους κηδεμόνες μας. Χωρίζουμε τους «μεγάλους» σε ομάδες και αναλαμβάνουμε εμείς τον/τη ρόλο του/της ξεναγού.

Μπορούμε να ετοιμάσουμε μπροσούρες με πληροφορίες για την Ακρόπολη ή ακόμη και φύλλα δραστηριοτήτων για να γίνει η ξενάγηση πιο ενδιαφέρουσα!

Περιήγηση
στην
Ακρόπολη!

Δ

Από το σήμερα στο χθες:

Γνώριζες ότι... στα μέσα του 18ου με αρχές 19ου αιώνα, εκδηλώνεται μια νέα τάση στην αρχιτεκτονική: ο νεοκλασικισμός; Οι αρχιτέκτονες δανείζονται στοιχεία από τα κλασικά κτήρια του «Χρυσού αιώνα» της τέχνης και χτίζουν νέα, σημαντικά για τις πόλεις τους οικοδομήματα, όπως μουσεία, βιβλιοθήκες, πανεπιστήμια κ.λπ.

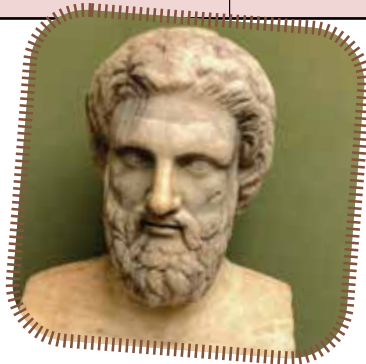

Κτήρια σε
νεοκλασικό
στυλ!

A

Αφιέρωμα: Ο κωμικός ποιητής Αριστοφάνης

Ιστορική Ταυτότητα:	
Όνομα:	
Γέννηση:	
Καταγωγή:	
Ιδιότητα:	
Έργα:	

Λίγα λόγια
για τον
Αριστοφάνη

Οι Όρνιθες
του
Αριστοφάνη!

Συμπληρώνουμε την ιστορική ταυτότητα του Αριστοφάνη.

B

Κι όμως η μεγαλύτερη λέξη στον κόσμο είναι (αρχαία) ελληνική!

Στην κωμωδία «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη εντοπίζουμε μία λέξη με 172 γράμματα, 27 συνθετικά και 78 συλλαβές! Ποιος/Ποια τολμά να τη διαβάσει;

λεπαδοτεμαχοσελαχογαλο-
κраниολειψανοδριμυποτριμματο-
σιλφιουτρομελιτοκατακεχυμενο-
κιχλεπικοσσυφοφαττοπεριστερα-
λεκτρυονοπτοκεφαλιοκιγκλοπε-
λειολαχοσιραιοβαφητραγα-
νοπτερυγών

(Αριστοφάνη, Εκκλησιάζουσες, στίχοι 1169-1175 Από την ιστοσελίδα "Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα".)

Ουφ! Σκέτος γλωσσοδέτης και να έβγαζε και νόημα...

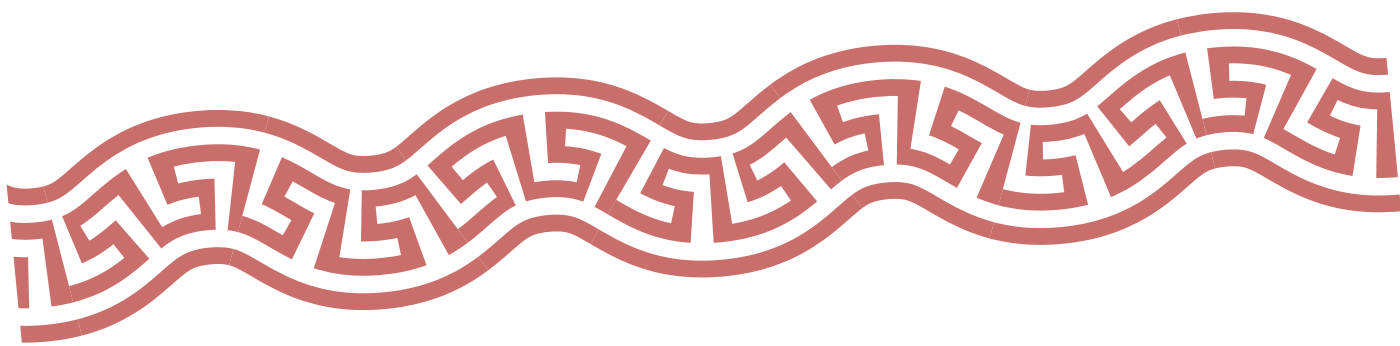
Ακουστικό: Η
πιο μεγάλη
λέξη!

Πρωταγωνιστές στην κωμωδία «Εκκλησιάζουσες» του Αριστοφάνη είναι οι γυναίκες της Αθήνας. Τα πολιτικά πράγματα στην πόλη δεν πάνε καλά. Έτσι, οι γυναίκες φορούν αντρικά ρούχα και εμφανίζονται στην Εκκλησία του Δήμου για να ψηφίσουν! Όταν τα προβλήματα της πόλης κατά κάποιον τρόπο λύνονται, γυρίζουν στους «οίκους» τους και καταπιάνονται με το μαγείρεμα. Η παραπάνω λέξη είναι μια πρωτότυπη συνταγή μαγειρικής:

πεταλιδογαλοσαλαχοχτάποδο-
 ξιδατοπιπερόμυαλομελότυρο-
 κοτσιφαχριοπερίστεροσιχλοκοτόπουλα-
 λαγοστιφάδοτηγανοψαρόφετα-
 πετμεζοκολυμπάδες λαλαγχίτες.

(Αριστοφάνη, Εκκλησιάζουσες, στίχοι 1169-1174. Μετ. Κ. Βάρναλης. Από την ιστοσελίδα "Η Πύλη για την ελληνική γλώσσα".)

Αναγνωρίζουμε κάποια από τα συστατικά αυτού του ευφάνταστου εδέσματος; Υπογραμμίζουμε τρία από αυτά.

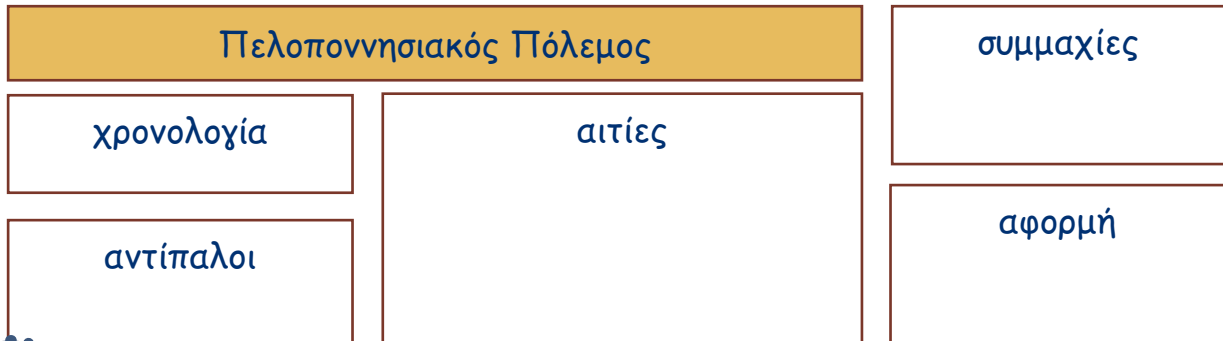
Γνώριζες ότι... το έργο "Πουλιά" ή αλλιώς "Όρνιθες", του Αριστοφάνη ανέβηκαν στο Θέατρο Τέχνης σε σκηνοθεσία του Κάρολου Κουν, μουσική του Μάνου Χατζιδάκι και σκηνικά του Γιάννη Τσαρούχη; Αναζητούμε στο διαδίκτυο εικόνες και μουσική από την παράσταση.

Γ

Βρίσκουμε θεατρικές διασκευές για παιδιά από τις κωμωδίες του Αριστοφάνη και ανεβάζουμε τη δική μας παράσταση!

Α

Συμπληρώνω τα στοιχεία του νοητικού χάρτη και προσθέτω όποια άλλη πληροφορία θεωρώ σημαντική για τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Β

Γράφει στο προοίμιο της Ιστορίας του ο Θουκυδίδης:

Ο Αθηναίος Θουκυδίδης έγραψε την ιστορία του πολέμου μεταξύ Πελοποννησίων και Αθηναίων, το πώς πολέμησαν μεταξύ τους. Άρχισε να γράφει, μόλις ξέσπασε ο πόλεμος, επειδή πρόβλεψε ότι θα είναι ο μεγαλύτερος και ο σπουδαιότερος από όλους τους παλαιότερους πολέμους. Έφτασε στο συμπέρασμα αυτό επειδή, όταν άρχισε ο πόλεμος, οι δύο αντίπαλοι ήταν στην ακμή της δύναμής τους, ήταν καλά ετοιμασμένοι και όλοι οι άλλοι Έλληνες έπαιρναν ή ήταν έτοιμοι να πάρουν το μέρος του ενός ή του άλλου. Η αναταραχή αυτή συγκλόνισε τους Έλληνες και μερικούς από τους βαρβάρους και, μπορεί κανείς να πει, ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο.

Θουκυδίδου, Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου. Αποσπάσματα 1.1.1 & 1.1.2, μετάφραση Άγγελος Σ. Βλάχος, 2008. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι.Δ. Κολλάρου & Σιας. (διασκευή)

Διαβάζουμε προσεκτικά την πηγή σε ζευγάρια και απαντάμε στις ερωτήσεις:

▶ Πότε ξεκινά ο Θουκυδίδης να γράφει την ιστορία του Πελοποννησιακού πολέμου;

.....

▶ Γιατί αποφασίζει να γράψει για αυτό το θέμα;

.....

▶ Γιατί θεωρεί τον Πελοποννησιακό Πόλεμο τον μεγαλύτερο και σπουδαιότερο από όλους τους παλαιότερους πολέμους;

.....

Σε ζευγάρια παίρνουμε συνέντευξη από τον ιστορικό Θουκυδίδη θέτοντάς του τα παραπάνω ερωτήματα. Αν μας φτάσει ο χρόνος αλλάζουμε ρόλους.

Γ

Αθήνα και η Σπάρτη προσπαθούν με πρεσβείες, επιχειρήματα και ψηφίσματα να αποφύγουν την σύγκρουση αλλά δεν τα καταφέρνουν. Ποια στοιχεία της νοοτροπίας κάθε πόλης στέκονται εμπόδιο για την λύση του προβλήματος με διπλωματικό τρόπο; Μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας στην τάξη.

Α

Αντιστοιχίζω:

Α' φάση:
Αρχιδάμειος πόλεμος

Β' φάση:
Σικελική εκστρατεία

Γ' φάση:
Δεκελεικός πόλεμος

Ο Αλκιβιάδης παρασύρει τους Αθηναίους.

Κλείνει με την Ειρήνη του Νικία.

Οι Πέρσες προσφέρουν χρήματα στους Αθηναίους ώστε να φτιάξουν νέο στόλο.

Παίρνει το όνομά της από τον στρατηγό των Σπαρτιατών Αρχίδαμο.

Καταστρέφεται ολοκληρωτικά ο στόλος των Αθηναίων.

Ξεσπά ο λοιμός, πεθαίνει ο Περικλής.

Ο μόνος νικητής σε αυτή τη φάση είναι το βασίλειο των Περσών.

Β

Κύριος πολιτικός αντίπαλος του Αλκιβιάδη για τη Σικελική εκστρατεία είναι ο Νικίας. Παρότι διαφωνεί με τη στάση των Αθηναίων να ακολουθήσουν τον φιλόδοξο Αλκιβιάδη, σαν γνήσιος δημοκρατικός πολίτης στηρίζει την απόφαση της πόλης του: μαζί με τον Αλκιβιάδη και τον Λάμαχο ηγείται της εκστρατείας.

Ποια είναι άραγε τα επιχειρήματα του Νικία για να πείσει την Αθήνα ώστε να μην εκστρατεύσει στη Σικελία; Ποιες είναι από την άλλη οι υποσχέσεις του Αλκιβιάδη προκειμένου να παρασύρει την κοινή γνώμη;

Υποδυόμαστε ρόλους και ζωντανεύουμε τη λογομαχία των δύο πολιτικών, του Νικία και του Αλκιβιάδη.

Γ

Τα προφητικά λόγια του Περικλή:

«Έχω πολλούς (...) λόγους να ελπίζω ότι θα νικήσουμε, υπό τον όρο όμως να μην επιδιώξουμε, ταυτόχρονα με την διεξαγωγή του πολέμου, να επεκτείνουμε την κυριαρχία μας και να μην εκτεθούμε σε κινδύνους περιττούς. Περισσότερο φοβάμαι τα δικά μας σφάλματα παρά τα σχέδια του εχθρού.»

Θουκυδίδου Ιστορία, 1.144.1, μτφρ. Α. Βλάχου

«Όταν η είδηση της πανωλεθρίας στη Σικελία έφτασε στην Αθήνα, ο λαός αρνιόνταν για αρκετό καιρό να πιστέψει ότι είχε γίνει τέτοια ολοκληρωτική καταστροφή (...). Μια ολόκληρη γενιά ανδρών είχε εξαφανιστεί (...) πλέον δεν υπήρχαν αρκετά καράβια στους ναυστάθμους, ούτε χρήματα στο δημόσιο ταμείο, ούτε πληρώματα για τα πολεμικά πλοία (...). Όσες πόλεις έως τότε ήταν ουδέτερες, θεωρούσαν (...) ότι δεν έπρεπε πια να απέχουν από τον πόλεμο, αλλά να πάρουν... τα όπλα εναντίον των Αθηναίων (...). Οι σύμμαχοι των Σπαρτιατών έδειχναν ακόμη μεγαλύτερη προθυμία να πολεμήσουν. Αλλά οι πιο ανυπόμονοι ήταν οι έως τότε σύμμαχοι των Αθηναίων, που ήταν έτοιμοι να επαναστατήσουν ακόμα κι αν δεν είχαν τις δυνάμεις, γιατί πίστευαν ότι σύντομα θα μπορούσαν να νικήσουν την Αθήνα».

Θουκιδίδου, Ιστορία, 8.1.1-2 και 8.2.1-2 σε μετάφραση και διασκευή του επιμελητή Κ. Δημούλη

Μελετάμε τις πηγές σε ομάδες. Στη συνέχεια:

- ▶ Υπογραμμίζουμε με **πράσινο χρώμα** τις **συμβουλές του Περικλή** προκειμένου να επικρατήσει η Αθήνα στον Πελοποννησιακό Πόλεμο.
- ▶ Υπογραμμίζουμε με **πορτοκαλί χρώμα** την **αντίδραση των Αθηναίων** στην είδηση της συντριβής τους στη Σικελική εκστρατεία.
- ▶ Υπογραμμίζουμε με **κόκκινο χρώμα** τις **ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ** που έχει η αποτυχία των Αθηναίων στη Σικελική εκστρατεία.

Τέλος, συζητάμε: γιατί η τελευταία φράση του Περικλή είναι προφητική; Ποιες πράξεις των Αθηναίων βάζουν την πόλη τους σε περιττούς κινδύνους; Μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας στην τάξη.

Μύρτις: Πρόσωπο με πρόσωπο με το παρελθόν

Στέκω ασάλευτη στην κεντρική αίθουσα του μουσείου. Απέκτησα πρόσωπο ξανά. Μου λείπει όμως εκείνη η πνοή που θα έδινε στο μειδιάμά* μου ζωή. Είμαι το αγαπημένο έκθεμα των παιδιών και εκείνα είναι οι αγαπημένοι μου επισκέπτες. Με περιεργάζονται στην αρχή από απόσταση, με απορία «μοιάζει σαν να είναι ζωντανή...», με κοιτούν ίσια στα μάτια αναζητώντας μια υποψία κίνησης στις κόρες, μετά με αγχίζουν προσεχτικά-τα μαλλιά μου, τον χιτώνα-, μου μιλούν ψιθυριστά, μου χαμογελούν σαν να με ακούν (...). Με μια ανάσα δροσερή χυρίζω πίσω στη δική μου Αθήνα...

*ελαφρύ και ανεπαίσθητο χαμόγελο

Της αρχαιολόγου, Πένυς Τσακανίκου (www.myrtis.gr)

Η Μύρτις,
ένα κορίτσι
των κλασικών
χρόνων

Χωριζόμαστε σε ομάδες και κάνουμε ένα αφιέρωμα για τη Μύρτιδα με όποιον τρόπο επιθυμούμε. Γράφουμε κάποιο άρθρο για τη σχολική εφημερίδα, της αφιερώνουμε ένα ποίημα ή ένα τραγούδι, της γράφουμε ένα γράμμα, φτιάχνουμε ένα κόμικ για τη ζωή της πριν και κατά τη διάρκεια του πολέμου.

A

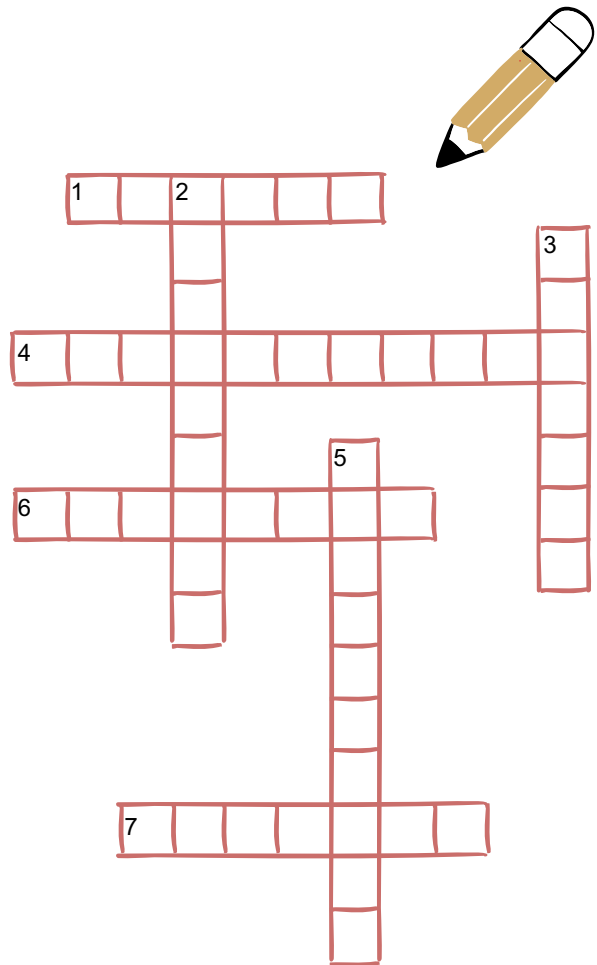
Λύνω το σταυρόλεξο!

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

- Μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο νικήτρια πόλη αναδείχθηκε η ...
- Ο... απελευθερώνει την Αθήνα από τους «Τριάντα Τύραννους».
- Η Σπάρτη επιβάλλει στην Αθήνα να την κυβερνούν οι «Τριάντα...».
- Οι Πέρσες επεμβαίνουν στις υποθέσεις των ελληνικών πόλεων προσφέροντας...

ΚΑΘΕΤΑ

- Ο βασιλιάς της Σπάρτης ... βοηθά τις πόλεις της Μικράς Ασίας.
- Ο Κορινθιακός πόλεμος λήγει ταπεινωτικά για τις ελληνικές πόλεις με την «Ειρήνη του ...».
- Τελικά οι ελληνικές πόλεις εμπλέκονται σε έναν νέο πόλεμο τον...

B

Αμέσως μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο οι ελληνικές πόλεις εμπλέκονται σε έναν ακόμη πόλεμο, τον Κορινθιακό. Αφορμή στέκεται η βοήθεια που προσφέρει η Σπάρτη στις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας. Ο Πέρσης βασιλιάς Αρταξέρξης για αντιπερισπασμό δίνει χρήματα στην Αθήνα, το Άργος και τη Θήβα προκειμένου να επιτεθούν στη Σπάρτη. Ο Αγησίλαος Β΄, βασιλιάς της Σπάρτης γυρνά για να υπερασπιστεί την πόλη του. Ο Κορινθιακός πόλεμος λήγει με την ταπεινωτική για τις ελληνικές πόλεις «Ειρήνη του Βασιλιά».

Συζητάμε σε ομάδες:

- ▶ Γιατί άραγε η Αθήνα και οι άλλες ελληνικές πόλεις δέχονται την προσφορά των Περσών και κινούνται εναντίον της Σπάρτης;
- ▶ Γιατί η Σπάρτη δέχεται τους όρους του Βασιλιά και υπογράφει μια τόσο ταπεινωτική για τις υπόλοιπες ελληνικές πόλεις ειρήνη;

Α

Πέντε λέξεις σχετικές με την ηγεμονία της Θήβας κρύφτηκαν! Μπορώ να τις εντοπίσω; Κυκλώνω την κάθε λέξη με διαφορετικό χρώμα.

Ε	Ι	Γ	Κ	Θ	Κ	Ψ	Ο	Λ	Χ	Μ	Σ
Π	Π	Η	Ν	Λ	Ε	Υ	Κ	Τ	Ρ	Α	Ν
Α	Ξ	Α	Α	Δ	Φ	Γ	Ο	Κ	Λ	Τ	Ι
Μ	Σ	Ε	Μ	Γ	Ο	Π	Σ	Φ	Ξ	Λ	Ε
Μ	Β	Ω	Χ	Ε	Ζ	Ξ	Θ	Υ	Τ	Ρ	Ρ
Σ	Μ	Α	Ν	Τ	Ι	Ν	Ε	Ι	Α	Σ	Ο
Κ	Χ	Ω	Γ	Δ	Σ	Ν	Α	Π	Ο	Κ	Σ
Υ	Τ	Ι	Θ	Ο	Η	Φ	Ω	Φ	Κ	Λ	Λ
Χ	Π	Τ	Ρ	Ε	Δ	Γ	Ξ	Ν	Λ	Ξ	Ο
Ν	Β	Γ	Τ	Υ	Θ	Ξ	Κ	Ο	Δ	Π	Χ
Κ	Φ	Γ	Η	Κ	Λ	Ρ	Τ	Θ	Ι	Α	Ο
Σ	Π	Φ	Π	Ε	Λ	Ο	Π	Ι	Δ	Α	Σ

Λύση: ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ, ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΙΑΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ, ΔΗΛΙΑΚΗ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ, ΚΟΙΝΟ ΤΩΝ ΒΟΙΩΤΩΝ, ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΣΕ ΚΟΙΝΑ ΙΕΡΑ ΕΝΩΝΟΥΝ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ-ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ, ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΙΣΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥΣ, ΕΧΟΥΝ ΔΗΛΑΔΗ Η ΚΑΘΕΜΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΑΡΧΟΝΤΕΣ. ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΡΗΝΗΣ Η ΠΟΛΕΜΟΥ, ΟΜΩΣ, ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ. ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΕΧΕΙ ΔΙΚΟ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΑΙ ΩΣ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΟΠΟΘΕΤΕΙΤΑΙ ΕΝΑ ΕΠΤΑΜΕΛΕΣ ΣΩΜΑ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ, ΟΙ «ΒΟΙΩΤΑΡΧΕΣ».

Β

Διαβάζουμε σε ζευγάρια μερικές ακόμη πληροφορίες για το Κοινό των Βοιωτών:

Το Κοινό των Βοιωτών σε αντίθεση με τη Δηλιακή ή την Πελοποννησιακή Συμμαχία αποτελεί μια ομοσπονδία, δηλαδή μια θρησκευτική, πολιτική και στρατιωτική ένωση. Η κοινή καταγωγή και η λατρεία των θεών σε κοινά ιερά ενώνουν τις πόλεις-κράτη της Βοιωτίας. Οι πόλεις είναι ίσες μεταξύ τους και διατηρούν την αυτονομία τους, έχουν δηλαδή η καθεμία τους δικούς της άρχοντες. Για θέματα ειρήνης ή πολέμου, όμως, αποφασίζει το Κοινό. Το Κοινό έχει δικό του νόμισμα και ως επικεφαλής τοποθετείται ένα επταμελές σώμα στρατηγών, οι «Βοιωτάρχες».

α) Υπογραμμίζουμε τα χαρακτηριστικά του Κοινού των Βοιωτών.

β) Συγκρίνουμε το Κοινό των Βοιωτών με την Αθηναϊκή και Πελοποννησιακή Συμμαχία.

Α

Συμπληρώνω την ακροστιχίδα

Μ_____	Οι κάτοικοι της Μακεδονίας.
Α_____	Η πρώτη πρωτεύουσα του Μακεδονικού βασιλείου.
Κ_____	Εκεί ο Φίλιππος κάλεσε τους Έλληνες σε συνέδριο.
Ε_____	Ο Φίλιππος θέλησε να οργανώσει μία... κατά των Περσών.
Δ_____	Αντίπαλος του Φιλίππου στην Αθήνα.
Ο_____	Το όρος... ήταν γεμάτο χρυσό (ανάποδα).
Ν_____	Στη Χαιρώνεια οι Μακεδόνες σημείωσαν...
Ι_____	Ο Φίλιππος ενίσχυσε το...
Α_____	Ο αρχαιολόγος Μανόλης... βρήκε του βασιλικούς τάφους.

Ζωγραφίζω τη μορφή του Φιλίππου Β΄ ή εκτυπώνω και κολλάω μια εικόνα του στο κέντρο του αραχνογράμματος. Συμπληρώνω με επίθετα που τον χαρακτηρίζουν σαν ηγέτη:

Χαρισματικός		

Β

Επισκεπτόμαστε σε ομάδες την ιστοσελίδα aigai.gr. Συλλέγουμε πληροφορίες και εικόνες και από άλλους ιστότοπους και ετοιμάζουμε μια παρουσίαση-κολάζ με θέμα: «Ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας». Ενδεικτικά μπορούμε να αναφερθούμε:

- ▶ στο βασίλειο των Μακεδόνων και στον βασιλιά Φίλιππο Β΄,
- ▶ στον αρχαιολόγο Μανόλη Ανδρόνικο και τη σπουδαία του ανακάλυψη,
- ▶ στα κυριότερα αρχαιολογικά ευρήματα, και σε ό, τι άλλο θεωρούμε ότι θα κεντρίσει το ενδιαφέρον του κοινού μας.

Δεν ξεχνάμε να αναφέρουμε τις πηγές μας.

Προτομή του Μανόλη Ανδρόνικου στην Θεσσαλονίκη.

Α

Η προσωπικότητα του Αλέξανδρου ήταν τόσο μεγάλη και τα κατορθώματά του τόσο σπουδαία που συχνά η ιστορία μπλέκεται με τον θρύλο. Διαβάζουμε σε ομάδες το παρακάτω κείμενο και υπογραμμίζουμε με **πράσινο** ονόματα και γεγονότα που αποκαλύπτουν την **ιστορική αλήθεια** και με **κόκκινο** τις πληροφορίες που ανήκουν στη σφαίρα του **θρύλου**.

Πριν γεννηθεί ο Αλέξανδρος, η μητέρα του, η Ολυμπιάδα, είδε πως μια αστραπή χτύπησε και διαπέρασε την κοιλιά της. Ο Φίλιππος από την άλλη πίστευε πως την Ολυμπιάδα ξεγέλασε ο Δίας με τη μορφή φιδιού και ξάπλωσε μαζί της. Την ημέρα της γέννας της, λοιπόν, λέγεται πως η Άρτεμις ήταν τόσο απασχολημένη να παρακολουθεί τον τοκετό της Ολυμπιάδας από τους αιθέρες, που ξεχάστηκε και άφησε τον ναό της στην Έφεσο να καταστραφεί. Οι κάτοικοι της Εφέσου, πίστεψαν πως αυτό το γεγονός ήταν θεϊκό σημάδι και πως το παιδί που γεννήθηκε εκείνη τη μέρα θα φέρει μεγάλη καταστροφή στην Ασία. Από την άλλη, τα νέα της γέννησης χαροποίησαν τον Φίλιππο τριπλά. Την ίδια μέρα ο στρατός του κατατρόπωσε τους εχθρούς του και τα άλογά του νίκησαν στους Ολυμπιακούς αγώνες! Σίγουρο σημάδι ότι το αγόρι που γεννήθηκε ήταν ένα παιδί γερό, μαχητικό και άξιο για τη διαδοχή του στον θρόνο...

Άντυ Γουόρχολ, Μέγας Αλέξανδρος, 1981, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.

Μέγας Αλέξανδρος: σταυρόλεξο

Ο Μέγας Αλέξανδρος στην τέχνη

Β

Η σύγχρονη τέχνη έχει τιμήσει ιδιαίτερα τον Μέγα Αλέξανδρο. Το παραπάνω έργο τέχνης έχει φιλοτεχνηθεί από τον Νεοϋορκέζο Άντυ Γουόρχολ. Προσέχω τα χρώματα και τις γραμμές. Φτιάχνω κι εγώ μια προσωπογραφία του Αλέξανδρου χρησιμοποιώντας έντονα χρώματα. Τα έργα μας μπορούν να διακοσμήσουν την τάξη ή να οργανώσουμε μια έκθεση ζωγραφικής.

Γ

Ενδεχομένως στη βιβλιοθήκη μας ή στη βιβλιοθήκη του σχολείου μας να υπάρχουν κάποια βιβλία ιστορικά ή λογοτεχνικά για τον Μέγα Αλέξανδρο. Τα αναζητούμε και τα φέρνουμε στην τάξη. Μπορούμε να τα ξεφυλλίσουμε και να επιβεβαιώσουμε τις ιστορικές πληροφορίες που μάθαμε ή να συγκεντρώσουμε πληροφορίες που δεν γνωρίζουμε. Μοιραζόμαστε τα ευρήματά μας στην τάξη.

A

Οι αρχαιολόγοι πιστεύουν πως η ζωγραφική ήταν η τέχνη στην οποία οι αρχαίοι Έλληνες άριστευσαν. Τον Μέγα Αλέξανδρο στην εκστρατεία του συνόδευσαν καλλιτέχνες σε μια προσπάθεια να «φωτογραφίσουν» τις μάχες του. Κανένας από τους πίνακες αυτούς δεν έχει σωθεί.

Σαν άλλος αρχαίος Έλληνας καλλιτέχνης ζωγραφίζω τη μάχη που με εντυπωσίασε περισσότερο.

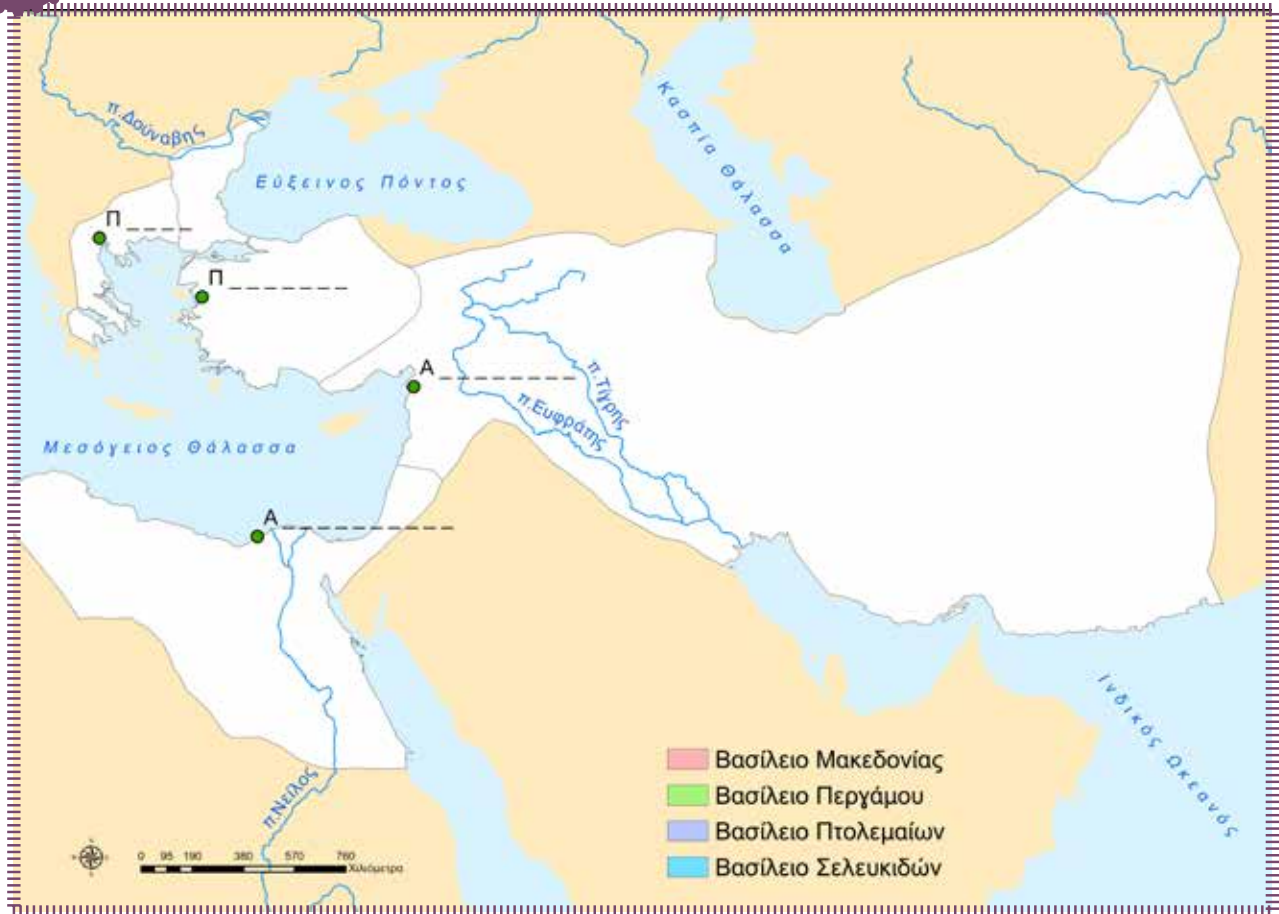
B

Ένα πρόσφατο αρχαιολογικό εύρημα:

Οι στρατηγοί της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν οι συμμαθητές του από τη Σχολή του Αριστοτέλη. Αγαπημένος του στρατηγός με διαφορά ο παιδικός του φίλος Ηφαιστίωνας, που έχασε τη ζωή του στη μάχη. Για να τον τιμήσει ο Αλέξανδρος έφτιαξε μνημείο στην Αμφίπολη. Ο τάφος βρέθηκε πριν από μερικά χρόνια και δεν έχει ανοίξει ακόμη στο κοινό. Τα ευρήματα, όμως, είναι εντυπωσιακά! Ας ρίξουμε μια ματιά κάνοντας μια έρευνα στο διαδίκτυο. Βάζουμε στη μηχανή αναζήτησης λέξεις-κλειδιά όπως «Τύμβος Καστά», «Τάφος στην Αμφίπολη». Θαυμάζουμε τα ευρήματα και συλλέγουμε πληροφορίες.

A

Χρωματίζω τον χάρτη των ελληνιστικών βασιλείων με βάση το υπόμνημα. Συμπληρώνω τις πρωτεύουσες του κάθε βασιλείου.

B

Ο θάνατος του Αλέξανδρου βυθίζει στο πένθος όλη την οικουμένη. Τα αίτια του θανάτου του δεν είναι γνωστά. Διάδοχος δεν έχει οριστεί ενώ ο γιος του από τη Ρωξάνη δεν έχει ακόμη γεννηθεί.

Γράφουμε το ημερολόγιο με τις σκέψεις του στρατηγού Περδίκκα ή της Ρωξάνης. Περιγράφουμε το γεγονός που μόλις βιώσαμε, τις ανησυχίες ή τους φόβους μας και τι σκοπεύουμε να κάνουμε από εδώ και πέρα.

.....

.....

.....

A

Τι έχει αλλάξει και τι έχει μείνει ίδιο στις μεγάλες πόλεις από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα;

Βάζω X στα χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής που ταιριάζουν σε κάθε πόλη.

Χαρακτηριστικά τρόπου ζωής στην πόλη:	Αθήνα κλασικών χρόνων	Αλεξάνδρεια ελληνιστικών χρόνων	Σύγχρονη ελληνική μεγαλούπολη
Υπάρχει πολυκοσμία και κίνηση.			
Το πολίτευμα είναι δημοκρατικό.			
Η πόλη είναι ένα ψηφιδωτό από ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής.			
Διοργανώνονται γιορτές και αγώνες.			
Όλοι οι κάτοικοι πιστεύουν στην ίδια θρησκεία.			
Υπάρχουν ναοί, θέατρα και δημόσιοι χώροι ανοιχτοί στους πολίτες.			
Με δωρεές ή χορηγίες οι άρχοντες και οι ευκατάστατοι πολίτες φροντίζουν τους οικονομικά αδύναμους συμπολίτες τους.			
Δικαίωμα στην εκπαίδευση έχουν και τα αγόρια και τα κορίτσια.			

B

Στις μεγαλουπόλεις της Ανατολής η θέση των γυναικών στην κοινωνία βελτιώνεται. Μπορούν να μορφωθούν, να ασκήσουν κάποιο επάγγελμα, ακόμη και να αναλάβουν ένα αξίωμα. Αξιοποιούμε τις ιστορικές μας γνώσεις και συγκρίνουμε τη θέση της γυναίκας των ελληνιστικών χρόνων:

- α) με τη θέση της γυναίκας στην Αθήνα των κλασικών χρόνων,
- β) με τη θέση της γυναίκας στην αρχαία Σπάρτη.

Τέλος, συζητάμε αν έχουν όλες οι γυναίκες των ελληνιστικών χρόνων ίσες ευκαιρίες ή αν υπάρχουν ακόμη κάποιοι περιορισμοί. Ποιοι είναι αυτοί;

A

Οι βασιλείς των ελληνιστικών χρόνων επιθυμούν να δείξουν τη δύναμη και το μεγαλείο τους με κολοσσιαία έργα τέχνης.

Χωριζόμαστε σε ομάδες και βρίσκουμε πληροφορίες για τον Φάρο της Αλεξάνδρειας, τον Βωμό του Δία στην Πέργαμο και τον Κολοσσό της Ρόδου. Παρουσιάζουμε τα ευρήματά μας στην τάξη (αφίσα, μπροσούρα ή παρουσίαση στον υπολογιστή).

Οι παρακάτω ερωτήσεις μάς βοηθούν να αρχίσουμε την έρευνά μας:

- ▶ Πότε και πού κατασκευάζεται το έργο;
- ▶ Για ποιον λόγο κατασκευάζεται και ποια χρήση έχει;
- ▶ Από τι υλικό είναι φτιαγμένο και ποιες είναι οι διαστάσεις του;
- ▶ Έχουμε τη δυνατότητα σήμερα να επισκεφτούμε το έργο και να το θαυμάσουμε από κοντά;

Προσθέτουμε όποια άλλη πληροφορία θεωρούμε ενδιαφέρουσα.

B

Ώρα για παιχνίδι με τα τουβλάκια μας!

Χωρισμένοι/-ες σε ομάδες προσπαθούμε να κατασκευάσουμε τον Φάρο της Αλεξάνδρειας και τον βωμό του Δία στην Πέργαμο.

Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας, από βιβλίο του Αυστριακού αρχιτέκτονα Φίσερ φον Έρλαχ, 1721.

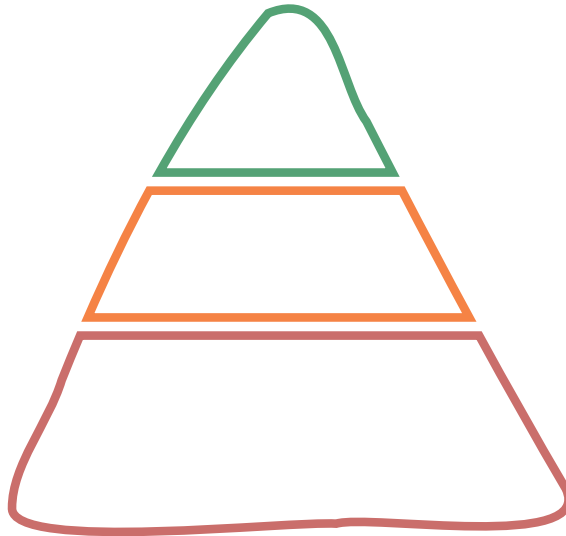

Ο Κολοσσός της Ρόδου από τον Γερμανό ζωγράφο Φέρντιναντ Κναμπ, 1886.

Α

Σχεδιάζω τις κοινωνικές τάξεις της Ρώμης κατά την περίοδο της βασιλείας. Χρωματίζω:

- ▶ με **πράσινο χρώμα** το κομμάτι που αντιστοιχεί στην κοινωνική ομάδα ή το πρόσωπο που **ασκεί την εξουσία**
- ▶ με **πορτοκαλί** την κοινωνική τάξη που έχει **αρκετά δικαιώματα**
- ▶ και με **κόκκινο χρώμα** την κοινωνική τάξη που έχει **ελάχιστα έως καθόλου δικαιώματα**.

Β

Οι κοινωνικοί αγώνες των πατρικίων και των πληβείων έφεραν αλλαγές στο πολιτικό σύστημα του ρωμαϊκού κράτους. Σε μικρές ομάδες συγκρίνουμε την «ελεύθερη πολιτεία» των Ρωμαίων με το πολιτικό σύστημα της Αθήνας και της Σπάρτης.

Γ

Αρκετές είναι οι φράσεις που έχουν επιβιώσει στη γλώσσα μας από την περίοδο της διαμόρφωσης του ρωμαϊκού κράτους:

Θα ασκήσω βέτο!

Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη.

Συζητάμε σε ζευγάρια τη σημασία τους και εξηγούμε την ιστορική προέλευσή τους. Μπορούμε να φτιάξουμε σύντομα σκετσάκια και να τις χρησιμοποιήσουμε;

Δ

Χωριζόμαστε σε πατρικίους και πληβείους. Φωνάζουμε αγωνιστικά συνθήματα κατά του βασιλιά και συνθήματα για τα δικαιώματά μας. Τι ζητάμε και γιατί;

A

Χαράσουμε την πορεία του Αννίβα στον χάρτη. Ενώνουμε με μια κόκκινη γραμμή τα σημεία: Νέα Καρχηδόνα, Σαγούντο, Άλπεις, λίμνη Τρανσιμένη, Κάννες, Καπύη, Ρώμη, Τάραντας, Ζάμα.

Πόσο παράξενο θέαμα είναι στ' αλήθεια να βλέπει κανείς ελέφαντες να διασχίζουν τις χιονισμένες Άλπεις! Γι' αυτό η εκστρατεία του Αννίβα έχει μείνει μνημειώδης. Γνώριζες ότι σύγχρονοι ορειβάτες και περιπατητές με τη βοήθεια των αρχαιολόγων και της τεχνολογίας προσπαθούν ακόμη να χαρτογραφήσουν την πορεία του Αννίβα με κάθε λεπτομέρεια;

B

Οι Ρωμαίοι πληροφορούνται για τα μεγάλα γεγονότα από μεγάλους πίνακες στις κεντρικές πλατείες των πόλεων. Εκεί αναγράφονται τα σπουδαιότερα νέα. Αν ήσουν Ρωμαίος της εποχής των Καρχηδονιακών Πολέμων, ποιες ειδήσεις θα διάλεγες να γράψεις;

A

Το 146 π.Χ. ο ελλαδικός χώρος υποτάσσεται στους Ρωμαίους. Σε ομάδες σημειώνουμε τους λόγους που οδήγησαν σε αυτό το ιστορικό γεγονός και τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες θα μπορούσαν να είχαν αντιμετωπίσει τους Ρωμαίους.

ΛΟΓΟΙ

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

B

Ένας καινούριος θαυμαστός κόσμος:

Οι Ρωμαίοι στρατιώτες ήταν πειθαρχημένοι και σκληροτράχηλοι. (...) Ελάχιστοι γνώριζαν κάτι περισσότερο από απλή γραφή και ανάγνωση, και κανένας δεν είχε πείρα από πράγματα που ήταν αυτονόητα στη ζωή μιας ελληνικής πόλης, ακόμη και της μικρότερης: δεν είχαν δει ποτέ θέατρο, δεν ήξεραν τι είναι το γυμνάσιο και, πολύ περισσότερο, το ωδείο. Δεν είχαν βρεθεί ποτέ μπροστά σε ένα έργο γλυπτικής ή ζωγραφικής. Μόνο με μεγάλη προσπάθεια της ιστορικής φαντασίας μπορούμε να καταλάβουμε την απορία, την έκπληξη ή το δέος αυτών των ανθρώπων όταν έμπαιναν για πρώτη φορά στην Αθήνα, την Κόρινθο, την Αντιόχεια ή την Πέργαμο. Τι ήταν όλοι αυτοί οι περίτεχνοι ναοί με τους ιωνικούς, δωρικούς και κορινθιακούς κίονες; Τι παρίσταναν τα ανάγλυφα πάνω στις μετόπες και τα αετώματα; Τι έκαναν όλοι αυτοί οι άνθρωποι που μαζεύονταν έξω από τα γυμνάσια; Τι υψηλές φιλοσοφίες αντάλλασσαν όλοι αυτοί που ήταν συγκεντρωμένοι στον χώρο της Αγοράς;

(Θ. Παπαγγελής, *Το παιχνίδι του κλεμμένου θησαυρού*, www.greek-language.gr)

Με βάση την παραπάνω πηγή υποδυόμαστε ρόλους. Χωρισμένοι/-ες σε ζευγάρια παίζουμε τον Ρωμαίο στρατιώτη που για πρώτη φορά έρχεται σε επαφή με τον ελληνικό κόσμο και τον κατακτημένο Έλληνα που προσπαθεί να εξηγήσει στον κατακτητή τον ελληνικό τρόπο ζωής.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

